

Maria FILIPIAK

MIEJSCA CZŁOWIEKA
Papież Jan Paweł II, Benedykt XVI i Franciszek
o obszarach odpowiedzialności człowieka w świecie w współczesnym
Bibliografia wypowiedzi z lat 1978-2021

Wykaz skrótów

IGP – *Insegnamenti di Giovanni Paolo II* [Città del Vaticano]

I (1978) ss. 477	XIV (1991) t. 1, ss. 1983
II (1979) [t. 1], ss. 1729	XIV (1991) t. 2, ss. 1619
II (1979) t. 2, ss. 157	XV (1992) t. 1, ss. 2147
III (1980) t. 1, ss. 1983	XV (1992) t. 2, ss. 1119
III (1980) t. 2, ss. 1869	XVI (1993) t. 1, ss. 1855
IV (1981) t. 1, ss. 1292	XVI (1993) t. 2, ss. 1725
IV (1981) t. 2, ss. 1313	XVII (1994) t. 1, ss. 1367
V (1982) t. 1, ss. 1376	XVII (1994) t. 2, ss. 1281
V (1982) t. 2, ss. 2497	XVIII (1995) t. 1, ss. 2054
V (1982) t. 3, ss. 1751	XVIII (1995) t. 2, ss. 1589
VI (1983) t. 1, ss. 1730	XIX (1996) t. 1, ss. 1798
VI (1983) t. 2, ss. 1496	XIX (1996) t. 2, ss. 1206
VII (1984) t. 1, ss. 2016	XX (1997) t. 1, ss. 1799
VII (1984) t. 2, ss. 1708	XX (1997) t. 2, ss. 1230
VIII (1985) t. 1, ss. 2081	XXI (1998) t. 1, ss. 1669
VIII (1985) t. 2, ss. 1683	XXI (1998) t. 2, ss. 1483
IX (1986) t. 1, ss. 2204	XXII (1999) t. 1, ss. 1660
IX (1986) t. 2, ss. 2242	XXII (1999) t. 2, ss. 1396
X (1987) t. 1, ss. 1482	XXIII (2000) t. 1, ss. 1415
X (1987) t. 2, ss. 2582	XXIII (2000) t. 2, ss. 1463
X (1987) t. 3, ss. 1812	XXIV (2001) t. 1, ss. 1607
XI (1988) t. 1, ss. 1073	XXIV (2001) t. 2, ss. 1376
XI (1988) t. 2, ss. 2625	XXV (2002) t. 2, ss. 1130
XI (1988) t. 3, ss. 1405	XXV (2002) t. 1, ss. 1290
XI (1988) t. 4, ss. 2317	XXVI (2003) t. 1, ss. 1298
XII (1989) t. 1, ss. 1945	XXVI (2003) t. 2, ss. 1205
XII (1989) t. 2, ss. 1783	XXVII (2004) t. 1, ss. 1063
XIII (1990) t. 1, ss. 1885	XXVII (2004) t. 2, ss. 933
XIII (1990) t. 2, ss. 1888	XXVIII (2005), ss. 333

IB – *Insegnamenti di Benedetto XVI* [Città del Vaticano]

I(2005) ss. 1326	V(2009) t. 1, ss. 1439
II(2006) t. 1, ss. 1008	V(2009) t. 2, ss. 980
II(2006) t. 2, ss. 1065	VI(2010) t. 1, ss. 1166
III(2007) t. 1, ss. 1405	VI(2010) t. 2, ss. 1390
III(2007) t. 2, ss. 1065	VII(2011) t. 1, ss. 1072
IV(2008) t. 1, ss. 1280	VIII(2012) t. 1, ss. 960
IV(2008) t. 2, ss. 1099	VIII(2012) t. 2, ss. 952
IX(2013), ss. 336	

IF – *Insegnamenti di Francesco* [Città del Vaticano]

- I (2013) t. 1, ss. 592
 I (2013) t. 2, ss. 983
 II (2014) t. 1, ss. 938
 II (2014) t. 2, ss. 949

- NP I – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, I (1978), Poznań-Warszawa 1987, ss. 220
 NP II, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 1, Poznań 1990, ss. 793
 NP II, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 2, Poznań 1992, ss. 753
 NP III, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 1, Poznań-Warszawa 1985, ss. 875
 NP III, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 2, Poznań-Warszawa 1986, ss. 924
 NP IV, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 1, Poznań 1989, ss. 611
 NP IV, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 2, Poznań 1989, ss. 572
 NP V, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, V (1982) t. 1, Poznań 1993, ss. 877
 NP V, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, V (1982) t. 2, Poznań 1996, ss. 1004
 NP VI, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI (1983) t. 1, Poznań 1998, ss. 852
 NP VI, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI (1983) t. 2, Poznań 1999, ss. 686
 NP VII, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VII (1984) t. 1, Poznań 2001, ss. 924
 NP VII, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VII (1984) t. 2, Poznań 2002, ss. 827
 NP VIII, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VIII (1985) t. 1, Poznań 2003, ss. 1076
 NP VIII, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VIII (1985) t. 2, Poznań 2004, ss. 856
 NP IX – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IX (1986) t. 1, Poznań 2005, ss. 999

ORpol. – „L'Osservatore Romano” wydanie polskie 1980 –

JAN PAWEŁ II

1978

1. *Służba Kościoła dla ludzkości* (Przemówienie do korpusu dyplomatycznego, 20 X), NP I, s. 9-11; toż: *Il servizio della Chiesa all'umanità*, IGP I, s. 26-30.

2. *Odpowiedzialność rodziny za ludzkie i chrześcijańskie wychowanie* (Przemówienie do uczestników III Międzynarodowego Kongresu do Spraw Rodziny, 30 X), NP I, s. 34-36; toż: *La responsabilità della famiglia nell'educazione umana e cristiana*, IGP I, s. 80-82.

3. *Siostry zakonne światłością Kościoła i ludzkości* (Przemówienie do przełożonych generalnych sióstr zakonnych, 16 XI), NP I, s. 75-77; toż: *Le religiose, luce per la Chiesa e per l'umanità*, IGP I, s. 165-168.

4. *Wolność religijna podstawą praw ludzkich* (Orędzie do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, 2 XII), NP I, s. 116-119; toż: *Nella libertà religiosa il fondamento dei diritti umani*, IGP I, s. 252-257.

5. *Solidarność z cierpiącymi z powodu odmowy praw ludzkich* (Homilia podczas Mszy św. w noc Bożego Narodzenia, 24 XII), NP I, s. 192-194; toż: *Solidarietà a chi soffre per la negazione dei diritti umani*, IGP I, s. 415-424.

6. *Najcenniejszy dar Ojca dla ludzi* (Przemówienie do dzieci i młodzieży, 27 XII), NP I, s. 197-199; toż: *Il dono più prezioso del Padre agli uomini*, IGP I, s. 426-429.

7. *Skierujmy nasze myśli ku najstarszym* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 31 XII), NP I, s. 210-211; toż: *Amore e gratitudine per gli anziani*, IGP I, s. 453-454.

1979

8. *Myślę dziś o ludziach cierpiących* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 11 II), NP II, 1, s. 154-155; toż: *Conto molto sulla preghiera dei malati*, IGP II, 1, s. 391-393.

9. Encyklika [...] *Redemptor hominis* (15 III), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1979; toż: *Lettera Enciclica Redemptor Hominis*, IGP II, 1, s. 550-660.

10. *Wasze światło niech będzie orędziem pokoju dla ludów europejskich* (Przemówienie do sportowców, 18 III), NP II, 1, s. 275-276; toż: *Dalla vostra luce un messaggio di pace per i popoli europei*, IGP II, 1, s. 675-676.

11. *Budujemy dom Boży razem z domami dla ludzi* (Homilia podczas Mszy św. w parafii św. Józefa na Forte Boccea, 18 III), NP II, 1, s. 276-279; toż: *Costruiamo la casa di Dio insieme alle case degli uomini*, IGP II, 1, s. 677-682.

12. *Z Ewangelii wypływa obowiązek obrony praw ludzkich* (Przemówienie do kierowników Międzynarodowego Instytutu Praw Człowieka, 22 III), NP II, 1, s. 284-285; toż: *Nasce dal Vangelo l'impegno per la difesa dei diritti umani*, IGP II, 1, s. 692-694.

13. *Solidarność z ludźmi dyskryminowanymi i prześladowanymi* (Rozważanie podczas Drogi Krzyżowej, 13 IV), NP II, 1, s. 375-376; toż: *Solidarietà con chi soffre discriminazioni e persecuzioni*, IGP II, 1, s. 899-902.

14. *Nie można usunąć Chrystusa z historii człowieka* (Homilia podczas Mszy św., Warszawa, plac Zwycięstwa, 2 VI), NP II, 1, s. 598-601.

15. *Ludzie pracujący na roli* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 15 VII), NP II, 2, s. 31-32; toż: *Incessante gratitudine per la gente dei campi*, IGP II, 2, s. 65-67.
16. *Módlmy się za ludzi cierpiących* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 29 VII), NP II, 2, s. 44-45; toż: *Stare accanto ai malati e ai sofferenti*, IGP II, 2, s. 91-94.
17. *Wiara i nadzieja na przyszłość ludzkości* (Przemówienie do uczestników pielgrzymki, 22 IX), NP II, 2, s. 168-171; toż: *La fede e la speranza per il futuro dell'umanità*, IGP II, 2, s. 342-347.
18. *Zgromadźcie w Chrystusie wszystkich ludzi* (Przemówienie do biskupów Kolumbii, 25 IX), NP II, 2, s. 182-185; toż: *Riunite in Cristo tutti gli uomini*, IGP II, 2, s. 368-373.
19. *Bóg przeznaczył ziemię dla wszystkich ludzi* (Homilia wygłoszona przy Living History Farms w Des Moines, 4 X), NP II, 2, s. 302-305; toż: *Dio ha destinato la terra a tutti gli uomini*, IGP II, 2, s. 610-615.
20. Adhortacja apostołska o katechizacji w naszych czasach *Catechesi tradendae* (16 X), NP II, 2, s. 424-462; toż: *Esortazione Apostolica Catechesi Tradendae*, IGP II, 2, s. 851-909.
21. *Wspólnota parafialna żyje wokół kapłaństwa Chrystusowego* (Homilia podczas Mszy św. w parafii św. Piusa V, 28 X), NP II, 2, s. 475-478; toż: *La comunità parrocchiale vive intorno al sacerdozio di Cristo*, IGP II, 2, s. 988-992.
22. *Rekolekcje kuźnią ludzi nowych* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 16 XII), NP II, 2, s. 690-692; toż: *La grazia del Natale tocchi i cuori dei rapitori*, IGP II, 2, s. 1433-1441.
23. *Chrystus jest źródłem i podstawą godności wszystkich ludzi* (Oreddie z okazji rocznicy Europejskiego Trybunału oraz Komisji Praw Człowieka, 27 XII), NP II, 2, s. 740-742; toż: *Cristo è sorgente e fondamento della dignità di tutti gli uomini*, IGP II, 2, s. 1531-1533.

1980

24. *Więcej prawdy i więcej miłości w sercach ludzi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 1 I), NP III, 1, s. 4; toż: *Più verità è più amore nei cuori degli uomini*, IGP III, 1, s. 9-10.
25. *Stawiajcie ludziom dzisiaj przed oczy ideał miłości społecznej* (Przemówienie do członków Papieskiej Komisji „Iustitia et Pax”, 9 II), NP III, 1, s. 139-142; toż: *Presentate agli uomini d'oggi l'ideale dell'amore sociale*, IGP III, 1, s. 351-358.
26. *Kapłani dla Kościoła i dla ludzi dzisiejszych* (Przemówienie do kleru z Valneriny, 23 III), NP III, 1, s. 290-293; toż: *Sacerdoti per la Chiesa e per gli uomini d'oggi*, IGP III, 1, s. 699-703.
27. *Oby kamienie nie zawstydzaly żywych ludzi* (Homilia podczas Mszy św. w Niedzielę Palmową, 30 III), ORpol. 1(980) nr 4, s. 3; toż: *Il significato messianico dell'ingresso di Gesù a Gerusalemme*, IGP III, 1, s. 768-772.
28. *Należy raczej słuchać Boga niż ludzi* (Homilia podczas wizytacji w parafii w Ostii, 20 IV), NP III, 1, s. 404-407; toż: *Bisogna obbedire a Dio piuttosto che agli uomini*, IGP III, 1, s. 964-970.

29. *Budujcie w światłości chrześcijańskiej wielorasową społeczność ludzką* (Homilia podczas Mszy św., Salvador Da Bahia, 7 VII), NP III, 2, s. 92-96; toż: *State costruendo nella luce cristiana una comunità umana multi-razziale*, IGP III, 2, s. 170-176.

30. *Ziemia jest darem Boga dla wszystkich ludzi* (Homilia podczas Mszy św. w Recife do pracujących na roli, 7 VII), NP III, 2, s. 96-101; toż: *La terra è dono di Dio per tutti gli uomini*, IGP III, 2, s. 177-186.

31. *Szczególna misja starszych w życiu rodziny ludzkiej* (Przemówienie do uczestników międzynarodowego forum poświęconego aktywności ludzi starych, Rzym, 5 IX), NP III, 2, s. 291-293; toż: *Speciale missione degli anziani nella vita della famiglia umana*, IGP III, 2, s. 537-540.

32. *Ochroniać rodzinę, miejsce, gdzie miłość rodzi życie* (Homilia podczas Mszy św., Velletri, 7 IX), NP III, 2, s. 298-300; toż: *Proteggere la famiglia, luogo dove l'amore genera la vita*, IGP III, 2, s. 557-561.

33. *Wkład środków społecznego przekazu w kulturę ludzką* (Przemówienie do uczestników Kongresu Katolickiej Międzynarodowej Unii Prasy, 25 IX), NP III, 2, s. 383-385; toż: *Contributo della comunicazione sociale all'edificazione dell'uomo*, IGP III, 2, s. 729-733.

34. *Prawo narodów do własnego rozwoju i zachowania swej tożsamości* (Przemówienie do uczestników plenarnego posiedzenia Papieskiej Komisji „Iustitia et Pax”, 14 XI), NP III, 2, s. 603-605; toż: *Salvaguardare il diritto dei popoli al proprio sviluppo e alla propria identità*, IGP III, 2, s. 1168-1173.

35. *W spotkaniu ludzi w drodze odradza się doświadczenie katolicyzacji* (Przemówienie podczas spotkania z robotnikami cudzoziemskimi, Moguncja, Republika Federalna Niemiec, 17 XI), NP III, 2, s. 648-653; toż: *Nell'incontro degli uomini in cammino rinasce l'esperienza della cattolicità*, IGP III, 2, s. 1262-1271.

36. Encyklika o Bożym miłosierdziu *Dives in misericordia* (30 XI), NP III, 2, s. 755-784; toż: *Lettera Enciclica Dives in Misericordia* (30 XI), IGP III, 2, s. 1483-1574.

37. *Solidarność ludzka i poszukiwania naukowe dla zwyciężenia cierpienia i odosobnienia* (Przemówienie do międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń do Walki z Trędem, 13 XII), NP III, 2, s. 835-837; toż: *Solidarietà umana e ricerca scientifica per vincere sofferenza e isolamento*, IGP III, 2, s. 1680-1683.

1981

38. *Stolica Apostolska wobec problemów ludzkości* (Przemówienie noworoczne do korpusu dyplomatycznego, 12 I), NP IV, 1, s. 26-35; toż: *Solidarietà verso tutte le grandi iniziative che tendono a risolvere i problemi dell'umanità*, IGP IV, 1, s. 54-71.

39. *We wspólnocie parafialnej Pan staje się światłem i zbawieniem* (Homilia podczas Mszy św., Santa Gala, 25 I), NP IV, 1, s. 83-86; toż: *Nella comunità parrocchiale il Signore diventa luce e salvezza*, IGP IV, 1, s. 167-173.

40. *Ziemia jest darem Bożym dla ludzi* (Homilia podczas Mszy św. dla rolników, 21 II), NP IV, 1, s. 214-217; toż: *Il dono della terra e il mistero del lavoro*, IGP IV, 1, s. 439-444.

41. *Służyć człowiekowi w całej jego ludzkiej i religijnej rzeczywistości* (Przemówienie do grupy francuskich parlamentarzystów, 3 III), NP IV, 1, s. 290-294; toż: *Servire l'uomo nell'integralità umana e religiosa*, IGP IV, 1, s. 598-605.

42. *Odpowiedzialność za los ludzi niepełnosprawnych* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 29 III), NP IV, 1, s. 388-389; toż: *Garantire e consolidare la pace in Europa nel rispetto dei diritti degli uomini e delle nazioni*, IGP IV, 1, s. 804-806.

43. *Nadzieja stania się nową ludzkością w duchu przymierza chrześcijańskiego* (Przemówienie do młodzieży, 26 IV), NP IV, 1, s. 492-495; toż: *Nello spirito dell'alleanza cristiana la speranza di divenire un'umanità nuova*, IGP IV, 1, s. 1028-1032.

44. *List Jana Pawła II z okazji pielgrzymki ludzi pracy do Matki Bożej Piekarskiej* (31 V), ORpol. 19(1998) nr 8,9, s. 49-50.

45. Encyklika *Laborem exercens* (14 IX), Watykan 1981; toż: *Lettera Enciclica Laborem Exercens*, IGP IV, 2, s. 216-266.

46. *Mądrość ludzkości niech zawsze towarzyszy badaniu naukowemu* (Przemówienie do Papieskiej Akademii Nauk, 3 X), NP IV, 2, s. 134-136; toż: *La saggezza dell'umanità accompagni sempre la ricerca scientifica*, IGP IV, 2, s. 330-338.

47. *W dobrych rodzinach rodzą się dobrzy ludzie* (Przemówienie do biskupów, 20 X), NP IV, 2, s. 196-202; toż: *Dalle buone famiglie nascono gli uomini che saranno il lievito della società*, IGP IV, 2, s. 466-468.

48. Adhortacja apostolska *Familiaris consortio* o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym (22 XI), NP IV, 2, s. 432-493; toż: *Esortazione Apostolica Familiaris consortio*, IGP IV, 2, s. 948-1045.

49. *Świadectwo nadziei, którą Kościół chce zwiastować wszystkim ludziom* (Homilia podczas Mszy św. w bazylice Matki Boskiej Większej, 8 XII), NP IV, 2, s. 394-396; toż: *Affidandosi a Maria la Chiesa vuole testimoniare a tutti gli uomini la speranza*, IGP IV, 2, s. 871-875.

50. *Poświęcenie się bez zastrzeżeń obronie zdrowia i życia ludzkiego* (Przemówienie do personelu szpitala Królowej Małgorzaty, 20 XII), NP IV, 2, s. 516-518; toż: *Dedizione senza riserve alla difesa della salute e della vita umana*, IGP IV, 2, s. 1177-1181.

51. *Pokój – dar Boga powierzony ludziom* (Orędzie na XV Światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 1982 r., 21 XII), NP IV, 2, s. 519-527; toż: *La pace, dono di Dio affidato agli uomini*, IGP IV, 2, s. 1182-1197.

1982

52. *Pochylmy głowy przed ludźmi starymi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 3 I), NP V, 1, s. 9-10; toż: *Insostituibile ruolo degli anziani nella famiglia e nella società*, IGP V, 1, s. 18-21.

53. *Niech parafia staje się coraz bardziej ośrodkiem łączności ludzkiej i chrześcijańskiej* (Homilia podczas Mszy św. w kościele św. Teresy na Porta Salaria, 24 I), NP V, 1, s. 95-98; toż: *La parrocchia diventi sempre di più un centro di aggregazione umana e cristiana*, IGP V, 1, s. 199-204.

54. *Pomagajcie ludziom potrzebującym, byście czuli się protagonistami służby, którą im świadczycie* (Przemówienie do Rzymskiej Rady Prowincjalnej, 1 II), NP V, 1, s. 133-135; toż: *Aiutate le persone bisognose a sentirsi protagoniste del servizio che rendete*, IGP V, 1, s. 275-277.

55. *Być światłem dla ludzi we wspólnocie życia z Chrystusem* (Przemówienie do biskupów hiszpańskich, 6 II), NP V, 1, s. 150-152; toż: *Essere luce per gli uomini in comunione di vita con Cristo*, IGP V, 1, s. 307-311.

56. *Miejsce modlitwy i skupienia dla pracowników i pasażerów* (Przemówienie w kaplicy na lotnisku Fiumicino, 12 II), NP V, 1, s. 173-174; toż: *Luogo de preghiera e raccoglimento per lavoratori e i passeggeri*, IGP V, 1, s. 355-356.

57. *Pojednanie z Bogiem i między ludźmi jest właściwym orędziem Porcjunkuli* (Przemówienie do ludności Asyżu, 12 III), NP V, 1, s. 366-370; toż: *La riconciliazione con Dio e trag li uomini è il messaggio specifico della Porziuncola*, IGP V, 1, s. 848-854.

58. *Człowiek – miarą sprawiedliwości społecznej* (Przemówienie do robotników „Solvay”, Rosignano, 19 III), ORpol. 3(1982) nr 3, s. 12-13; toż: *La dignità del lavoro fa parte della dignità dell'uomo*, IGP V, 1, s. 911-922.

59. *Matka ludzi i ludów* (Rozważanie przed modlitwą „Regina Coeli”, 9 V), NP V, 1, s. 660-661; toż: *A Fatima per vegliare con tutta la Chiesa*, IGP V, 2, s. 1460-1461.

60. *Środki przekazu społecznego a problemy ludzi starszych* (Orędzie na XVI Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, 10 V), NP V, 1, s. 668-671; toż: *Le comunicazioni sociali e i problemi degli anziani*, IGP V, 2, s. 1475-1480.

61. *Aby to, co nowe służyło wspólnemu dobru, powinno dojrzewać w sercach ludzi* (Orędzie do władz Portugalii, 12 V), NP V, 1, s. 687-689; toż: *Affinché la novità serva al bene comune essa deve maturare nel cuore degli uomini*, IGP V, 2, s. 1528-1535.

62. *Podstawowy problem ludzkiego życia* (Homilia podczas Mszy św. dla młodzieży, Lizbona, 14 V), NP V, 1, s. 729-734; toż: *Ogni persona deve sentirsi protagonista della propria salvezza*, IGP V, 2, s. 1668-1685.

63. *List Jana Pawła II z okazji pielgrzymki ludzi pracy do Matki Bożej Piekarskiej* (31 V), ORpol. 19(1998) nr 8-9, s. 49-50.

64. *Przemówienie na 68. Sesji Międzynarodowej Organizacji Pracy* (Genewa, 15 VI), NP V, 2, s. 76-86; toż: *Solo una nuova solidarietà fondata sul vero significato del lavoro umano può costruire una società più giusta e aperta all'autentico progresso*, IGP V, 2, s. 2250-2267.

65. *Parafia jest wspólnotą ludzi włączonych przez chrzest w kapłaństwo Chrystusa* (Homilia podczas Mszy św. dla robotników, 3 XI), NP V, 2, s. 692-695; toż: *La parrocchia è una comunità di persone collegate, per il battesimo, al sacerdozio di Cristo*, IGP V, 3, s. 1107-1113.

66. *Twórcza rola ludzi starszych w Kościele i społeczeństwie* (8 XI), NP V, 2, s. 749-750; toż: *Il ruolo creativo degli anziani nella Chiesa e nella società*, IGP V, 3, s. 1213-1215.

67. *Pierwszymi przyjaciółmi Jezusa byli ludzie morza, tacy jak wy* (Przemówienie do ludzi morza, 9 XI), NP V, 2, s. 769-772; toż: *I primi amici di Gesù erano gente di mare, come voi*, IGP V, 3, s. 1252-1256.

68. *Stała zgodność z wymaganiami wypływającymi z miejscowych rzeczywistości* (Przemówienie podczas spotkania z wykładowcami uniwersytetu, Palermo, 20 XI), NP V, 2, s. 820-823; toż: *Costante sintonia con le esigenze emergenti dalle realtà locali*, IGP V, 3, s. 1354-1358.

69. *Fakultet teologii jest uprzywilejowanym miejscem wielkiego dialogu między Kościołem a światem* (Przemówienie podczas spotkania z wykładowcami i studentami teologii, Palermo, 21 XI), NP V, 2, s. 837-840; toż: *La facoltà di teologia è il luogo privilegiato del grande dialogo tra la Chiesa e il mondo*, IGP V, 3, s. 1387-1392.

1983

70. *Jesteście tymi, którzy mają kształtować ludzi wolnych* (Przemówienie do nauczycieli i wychowawców, 4 III), NP VI, 1, s. 266-269; toż: *Consideratevi continuatori di una secolare e feconda opera educativa*, IGP VI, 1, s. 561-566.

71. *Ludziom i ludom Ameryki Środkowej pragnęłam dać świadectwo miłości i solidarności Kościoła* (Audienca generalna, 16 III), NP VI, 1, s. 344-346; toż: *Ho testimoniato in America Centrale l'amore e la solidarietà della Chiesa*, IGP VI, 1, s. 715-723.

72. *Program ewangelicznej odnowy świata, ludzi i struktur* (Przemówienie do uczestników I Międzynarodowego Kongresu Ruchu „Umanità nuova”, 20 III), NP VI, 1, s. 370-374; toż: *Il vangelo è vita per le anime e per l'intera società*, IGP VI, 1, s. 774-780.

73. *Ewangeliczna nadzieja i odwaga dla ludności Zairu* (Przemówienie do biskupów, 12 IV), NP VI, 1, s. 438-443; toż: *Infondete nelle popolazioni zairesi speranza ed audacia evangeliche*, IGP VI, 1, s. 928-933.

74. *Pojednanie z Bogiem i pojednanie między ludźmi* (Audienca generalna, 18 V), NP VI, 1, s. 596-598; toż: *Riconciliazione con Dio e riconciliazione fra gli uomini*, IGP VI, 1, s. 1261-1271.

75. *Sumienie – miejsce dialogu Boga z człowiekiem* (Audienca generalna, 17 VIII), NP VI, 2, s. 109-113; toż: *La coscienza morale è il luogo del dialogo di Dio con l'uomo*, IGP VI, 2, s. 255-263.

76. *Kościół jest miejscem, w którym sumienie ludzkie wzrasta i dojrzewa* (Audienca generalna, 24 VIII), NP VI, 2, s. 126-130; toż: *La coscienza morale della persona cresce e matura nella Chiesa*, IGP VI, 2, s. 292-302.

77. *Maryja jest znakiem nadziei dla Ludu Bożego* (Przemówienie z okazji kongresu mariologicznego i kongresu maryjnego, 26 VIII), NP VI, 2, s. 133-136; toż: *Maria, segno di speranza per il popolo di Dio*, IGP VI, 2, s. 309-313.

78. *Również ludzie kultury są solidarnie wciągnięci w proroczy obowiązek kształtowania sumień* (Przemówienie do intelektualistów europejskich, Rzym 15 XII), NP VI, 2, s. 631-636; toż: *Anche gli uomini di cultura sono coinvolti solidalmente in un impegno profetico di formazione di coscienza sensibili e capaci di dire «no» all'odio, alla violenza, al terrore*, IGP VI, 2, s. 1352-1360.

1984

79. List apostolski „*Salvifici doloris*” [...] O chrześcijańskim sensie ludzkiego cierpienia (11 II), NP VII, 1, s. 135-162; toż: *Lettera Apostolica Salvifici Doloris*, IGP VII, 1, s. 279-359.

80. *Świadectwo męczenników z Angers przypomina ofiarę tak wielu ludzi przesładowanych za wiarę* (Audienca dla pielgrzymów z Angers, 20 II), NP VII, 1, s. 204-207; toż: *La testimonianza dei martiri di Angers richiama il sacrificio di quanti oggi sono perseguitati o soffrono per la fede*, IGP VII, 1, s. 447-452.

81. *Spoleczne zapotrzebowanie na ludzi niezmordowanie poszukujących prawdy* (Przemówienie do francuskich parlamentarzystów, 5 III), NP VII, 1, s. 288-289; toż: *La società ha bisogno di instancabili ricercatori della verità*, IGP VII, 1, s. 626-628.

82. *Solidarność i rozwój ludzki stanowią strukturę nośną asocjacionizmu* (Przemówienie do uczestników zjazdu Konfederacji Spółdzielni, 30 III), NP VII, 1, s. 407-409;

toż: *Solidarietà e crescita umana costituiscono la struttura portante dell'associazionismo*, IGP VII, 1, s. 880-883.

83. *By nikt nie czuł się obco we wspólnym domu* (Uroczystość Roku Jubileuszowego obchodzonego przez ludzi niepełnosprawnych, 31 III), NP VII, 1, s. 409-412; toż: *L'handicappato è un soggetto con i diritti sacri e inviolabili*, IGP VII, 1, s. 884-889.

84. „*Sale wspólnoty*” *miejszem dla kultury i zaangażowania* (Przemówienie do przedstawicieli Katolickiego Stowarzyszenia Producentów Filmowych, 24 V), NP VII, 1, s. 675-677; toż: *Le „sale della comunità” luoghi per la cultura e l'impegno*, IGP VII, 1, s. 1486-1489.

85. *Cenni in oczach Pana, zajmujecie zaszczytne miejsce w Kościele* (Przemówienie do chorych i starców, Huronia, Kanada, 15 IX), NP VII, 2, s. 261-262; toż: *Preziosi agli occhi del Signore occupate un posto d'onore nella Chiesa*, IGP VII, 2, s. 541-543.

86. *Ludzie przynoszą wam niepokój swojego człowieczeństwa. Wy pozwólcie im odkryć, że Bóg jest źródłem prawdziwego pokoju* (Przemówienie do mnichów kartuzjańskich, 5 X), NP VII, 2, s. 372-375; toż: *Gli uomini vi offrono le inquietudini della loro umanità. Voi fate loro scoprire che Dio è la sorgente della vera pace*, IGP VII, 2, s. 763-767.

1985

87. *Dialog dotyczący jedności chrześcijan powinien zostać wprowadzony w życie ludzi i Kościołów lokalnych* (Przemówienie do grupy ekumenicznej, 7 I), NP VIII, 1, s. 18-19; toż: *Il dialogo per l'unità dei cristiani deve essere incarnato nella vita del popolo e delle Chiese locali*, IGP VIII, 1, s. 32-33.

88. *Motywami duchowymi i idealnymi ożywiającie każde spotkanie, każdy dialog z ludźmi* (Przemówienie do policjantów, 19 I), NP VIII, 1, s. 76-77; toż: *Animate con motivi spirituali e ideali ogni incontro, ogni dialogo con la gente*, IGP VIII, 1, s. 136-137.

89. *Ukazujcie ludziom „prawdę dla życia”* (Przemówienie do uczestników Krajowego Zjazdu Kościelnego Ruchu Zaangażowania Kulturalnego, 9 II), NP VIII, 1, s. 249-252; toż: *Offrire agli uomini „verità per la vita”*, IGP VIII, 1, s. 453-458.

90. *Ziemia jest darem Boga Stwórcy na korzyść wszystkich ludzi* (Przemówienie do rolników indywidualnych, 12 II), NP VIII, 1, s. 263-266; toż: *La terra è un dono di Dio creatore a beneficio di tutti gli uomini*, IGP VIII, 1, s. 481-486.

91. *Wspólnota parafialna otrzymuje od Boga siły nadprzyrodzone, aby na swoim terytorium była zaczynem podnoszenia poziomu moralnego* (Homilia podczas Mszy św. w parafii św. Tarsycjusza, 3 III), NP VIII, 1, s. 319-321; toż: *La comunità parrocchiale riceve da Dio le forze soprannaturali per essere nel suo territorio fermento di elevazione morale*, IGP VIII, 1, s. 586-590.

92. *Przez Słowo pisane życie ludzi może się zmienić* (Przemówienie do przedstawicieli Unii Prasy Katolickiej, 22 III), NP VIII, 1, s. 377-378; toż: *Attraverso la parola scritta la vita degli uomini può cambiare*, IGP VIII, 1, s. 685-687.

93. *Pojednanie chrześcijańskie i ludzka wspólnota* (Przemówienie do Zgromadzenia Kościoła Włoskiego w Loreto, 11 IV), NP VIII, 1, s. 494-503; toż: *La forza unitiva della verità*, IGP VIII, 1, s. 989-1005.

94. *Parafia – wspólnota wiary, nadziei i miłości* (Przemówienie do księży, Utrecht, 12 V), NP VIII, 1, s. 658-663; toż: *Vocazioni, famiglia, difesa della vita sono gli impegni prioritari per una efficace azione pastorale*, IGP VIII, 1, s. 1285-1293.

95. *Kościół pragnie współdziałać w ratowaniu godności ludzi i narodów* (Przemówienie do korpusu dyplomatycznego, 12 V), NP VIII, 1, s. 666-667; toż: *Servitori della pace*, IGP VIII, 1, s. 1301-1302.

96. *Nie przeciwko ludziom, lecz przeciw niesprawiedliwości* (Homilia podczas Mszy św., Esch-Alzette, 15 V), NP VIII, 1, s. 709-714; toż: *Contro l'ingiustizia una vera solidarietà*, IGP VIII, 1, s. 1379-1386.

97. *Niech świeci wasze światło przed ludźmi* (Homilia podczas Mszy św., Gandawa, 17 V), NP VIII, 1, s. 750-755; toż: *Domandiamo allo Spirito Santo la forza di saper sempre dar conto della fede*, IGP VIII, 1, s. 1455-1464.

98. *Slavorum apostoli* (Encyklika o Apostołach Słowian, 2 VI), ORpol. 6(1985) nr 4-5, s. 3-6; toż: *Lettera Enciclica Slavorum Apostoli*, IGP VIII, 2, s. 3-33.

99. *Każda diecezja i każda parafia winna czuć się zainteresowana losem ludzi zmuszonych do emigracji* (Przemówienie do uczestników sympozjum Konferencji Biskupów Włoskich na temat migracji, 6 IX), NP VIII, 2, s. 304-306; toż: *Ogni diocesi e ogni parrocchia devono sentirsi interpellate da quanti sono costretti ad emigrare*, IGP VIII, 2, s. 590-593.

100. *Prawa człowieka są wspólne dla całej ludzkości* (Przemówienie do osób deportowanych w okresie drugiej wojny światowej, 26 IX), NP VIII, 2, s. 395-396; toż: *La causa per i diritti dell'uomo appartiene all'intera umanità*, IGP VIII, 2, s. 772-774.

1986

101. *Pokój ludziom dobrej woli* (Homilia podczas Mszy św., 1 I), NP IX, 1, s. 1-4; toż: *Occorre che l'uomo possa essere sicuro dell'uomo. La pace: condizione del nostro pensare al futuro*, IGP IX, 1, s. 3-9.

102. *Naród włoski uprzywilejowanym stróżem spuścizny apostołów Piotra i Pawła* (Przemówienie w czasie wizyty u prezydenta państwa włoskiego, 18 I), NP IX, 1, s. 65-67; toż: *Il popolo italiano custode privilegiato dell'eredità degli Apostoli Pietro e Paolo*, IGP IX, 1, s. 137-145.

103. *Wasz dom jest najlepszym miejscem przeżywania miłości Bożej* (Spotkanie modlitewne, Triczur (Indie), 7 II), NP IX, 1, s. 179-182; toż: *Il progresso non può essere diritto esclusivo di alcuni individui o di nazioni privilegiate*, IGP IX, 1, s. 355-360.

104. *Ludzie Bożego upodobania* (Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej, 8 II), NP IX, 1, s. 189-193; toż: *Padre Kuriakose e Suor Alphonsa testimoniano la bellezza e la grandezza della vocazione religiosa*, IGP IX, 1, s. 373-380.

105. *Zawsze trzeba bardziej słuchać Boga niż ludzi* (Homilia podczas Mszy św. kanonizacyjnej, 13 IV), NP IX, 1, s. 513-515; toż: *Fedele all'integrità della dottrina, instancabile apostolo del confessionale*, IGP IX, 1, s. 1015-1019.

106. Encyklika *Dominum et Vivificantem* o Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata (18 V), Watykan 1986; toż: *Lettera Enciclica Dominum et Vivificantem*, IGP IX, 1, s. 1470-1550.

107. *Sappiano gli uomini riconoscere di nuovo nella cultura la „Via Regia” della liberazione dalle diverse schiavitù* [Oby ludzie na nowo rozpoznali w kulturze „królew-

ską drogę” ku wyzwoleniu z różnych zniewoleń] (Przemówienie podczas spotkania ze światem kultury, Florencja, 18 X), IGP IX, 2, s. 1083-1094.

1987

108. *Muzyka łączy ludzi i uszlachetnia* (Audienca dla Akademickiego chóru z Zagrzebia, 17 I), ORpol. 8(1987) nr 1, s. 4; toż: *La musica avvicina gli uomini ai valori dello spirito*, IGP X, 1, s. 127-128.

109. Encyklika *Redemptoris Mater* o Błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła (25 III), ORpol. 8(1987) nr 3, s. 3-13; toż: *Lettera Enciclica Redemptoris Mater*, IGP X, 1, s. 678-803.

110. *Biedni ludzie nie mogą dłużej czekać* (Przemówienie do przedstawicieli Komisji Gospodarczej ONZ dla Ameryki Łacińskiej, 3 IV), ORpol. 8(1987) nr 4, s. 23-24; toż: *Costruire un'economia della solidarietà: i poveri non possono più attendere!*, IGP X, 1, s. 1010-1017.

111. *Ludzkie życie nadal jest zagrożone: eutanazja, zabijanie nienarodzonych* (Przemówienie podczas Liturgii Słowa, Münster, 1 V), ORpol. 8(1987) nr 7, s. 24; toż: *Il diritto alla vita è il più fondamentale e il più sacro di tutti i diritti umani*, IGP X, 2, s. 1499-1506.

112. *Służyć Bogu – służyć ludziom* (Homilia podczas Mszy św., Lublin, 9 VI), ORpol. 8(1987) nr 5, s. 15-16; toż: *Servite Dio, servite gli uomini in questa terra che ha urgente bisogno del servizio della verità*, IGP X, 2, s. 2073-2080.

113. *Powołanie, na które składa się dom, rodzina, małżeństwo, dzieci i praca* (Przemówienie do włókniarek, Łódź, 13 VI), ORpol. 8(1987) nr 5 bis, s. 13-14; toż: *I compiti materni e familiari della donna: valore superiore a qualunque professione pubblica*, IGP X, 2, s. 2203-2213.

114. Encyklika *Sollicitudo rei socialis* (30 XII), ORpol. 9(1988) nr 1, s. 7-15; toż: *Lettera Enciclica Sollicitudo Rei Socialis*, IGP X, 3, s. 1547-1664.

1988

115. *Avete nelle vostre mani la responsabilità di fare del Perù un luogo dove tutti vivano secondo la loro dignità di persone* [W waszych rękach spoczywa odpowiedzialność za uczynienie z Peru miejsca, w którym wszyscy ludzie żyją na miarę swojej osobowej godności] (Przemówienie podczas spotkania ze światem kultury i odpowiedzialnymi za seminarium „San Toribio”, Lima, 15 V), IGP XI, 2, s. 1448-1458.

116. *Nie wolno dzielić ludzkiego życia na wartościowe i bez wartości* (Przemówienie do chorych, Salzburg, 26 VI), ORpol. 9(1988) nr 8, s. 19; toż: *È nella partecipazione che la Chiesa si rivela comunità dei figli di Dio e dimora di Dio*, IGP XI, 2, s. 2178-2183.

117. *Postępujcie na swej drodze jako ludzie radosni* (Spotkanie z młodzieżą, Salzburg, 26 VI), ORpol. 9(1988) nr 8, s. 21; toż: *Giovani: costruite la Chiesa della pienezza e della condivisione perché sia nel mondo la via verso la pace e verso la libertà*, IGP XI, 2, s. 2194-2200.

118. *Chrystus wyzwala człowieka i ludzkość do „nowego życia”* (Audiencja generalna, 10 VIII), ORpol. 9(1988) nr 8, s. 13-14; toż: *Cristo libera l'uomo e l'umanità verso una „nuova vita”*, IGP XI, 3, s. 222-231.

119. *Miejsce młodzieży w Kościele i w świecie* (Spotkanie z młodzieżą, Turyn, 3 IX), ORpol. 9(1988) nr 8, s. 23-24; toż: *Siete indispensabili per quello che potrete fare attraverso la fede nel Dio della pace che si fa cultura e impegno di pace*, IGP XI, 3, s. 557-566.

120. *L'Università deve essere un luogo di coerenza intellettuale che formi all'autonomia, alla responsabilità e al vivere autenticamente* [Uniwersytet powinien być miejscem rzetelności intelektualnej, które wychowuje do autonomii, odpowiedzialności i autentycznego życia] (Homilia podczas Mszy św. dla środowisk uniwersyteckich Rzymu, 13 XII), IGP XI, 4, s. 1854-1860.

121. Encyklika *Christifideles laici* (30 XII), ORpol. 9(1988) nr 12, s. 11-12; toż: *Lettera Enciclica Christifideles Laici*, IGP XI, 4, s. 1967-2175.

1989

122. *I wyprowadził swój lud z domu niewoli* (Homilia podczas Wigilii Paschalnej, 25 III), ORpol. 10(1989) nr 3, s. 6; toż: *Sull'orizzonte di noi tutti si svela la verità su di lui, il vivente*, IGP XII, 1, s. 658-659.

123. *Il debito estero: una minaccia al progresso della famiglia umana* [Zadłużenie międzynarodowe: zagrożenie dla rozwoju rodziny ludzkiej] (Przemówienie do przedstawicieli Manhattan Bank, 19 VI), IGP XII, 1, s. 1694-1695.

124. *Pięćdziesiątnica – lud Boży, lud święty* (Audiencja generalna, 16 VIII), ORpol. 19(1989) nr 8, s. 10; toż: *Pentecoste: popolo di Dio, popolo santo*, IGP XII, 2, s. 253-261.

125. *La scuola cattolica luogo privilegiato per un appello personale alla vocazione* [Szkola katolicka uprzywilejowanym miejscem odczytania osobistego powołania] (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami plenarnego zebrania Kongregacji do spraw Wychowania Katolickiego, 23 X), IGP XII, 2, s. 1001-1005.

126. *Lo sfruttamento irrazionale dell'ambiente è una minaccia per l'intero genere umano* [Nierozumne wykorzystanie środowiska naturalnego jest złem dla całego rodzaju ludzkiego] (Przemówienie do uczestników spotkania zorganizowanego przez „Nova Spes”, 14 XII), IGP XII, 2, s. 1530-1534.

1990

127. *Macie się stać objawieniem Pana dla ludów i kultur afrykańskich* (Przemówienie do kapłanów i zakonnic, Bamako, 28 I), ORpol. 11(1990) nr 2-3, s. 18-19; toż: *La Chiesa in Africa sia una vera epifania del Signore per i popoli di ogni cultura che vivono nel continente*, IGP XIII, 1, s. 260-265.

128. *W imię sprawiedliwości wzywam: nie zapominajcie o ludziach głodujących* (Apel w sprawie krajów Sahelu, 29 I), ORpol. 11(1990) nr 2-3, s. 24-25; toż: *Il mondo deve sapere che l'Africa conosce una profonda povertà*, IGP XIII, 1, s. 302-308.

129. *Etyczny wymiar aktualnych kryzysów: potrzeba solidarności między narodami* (Przemówienie do korpusu dyplomatycznego, Meksyk, 8 V), ORpol. 11(1990) nr 6, s. 10;

toż: *La solidarietà tra i popoli si rivela come il punto di partenza imprescindibile per affrontare i grandi crocevia della storia*, IGP XIII, 1, s. 1167-1171.

130. *Jesteśmy jedną wspólnotą odpowiedzialną za Polskę* (Przemówienie podczas rzymskiego spotkania „Kraj – Emigracja”, 29 X), ORpol. 11(1990) nr 10-11, s. 1, 18; toż: *Il volto dell'Europa è cambiato e continua a trasformarsi: la Polonia ha dato un contributo particolare a tali cambiamenti*, IGP XIII, 2, s. 968-971.

131. *Oggi più che mai gli uomini sono pellegrini della parola di Dio* [Dzisiaj jak nigdy dotąd ludzie są pielgrzymami słowa Bożego] (Przemówienie podczas inauguracji roku akademickiego na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim, 14 XI), IGP XIII, 2, s. 1194-1197.

132. Encyklika o stałej aktualności posłania misyjnego *Redemptoris missio* (7 XII), ORpol. 11(1990) nr 1, s. 4-37; toż: Lettera Enciclica *Redemptoris Missio*, IGP XIII, 2, s. 1398-1486.

1991

133. *Prawa ludzi pracy* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 17 II), ORpol. 12(1991) nr 2-3, s. 53; toż: *Implorare da Dio la grazia della conversione dei cuori e il dono della pace nella giustizia per tutti i popoli*, IGP XIV, 1, s. 394-397.

134. Encyklika *Centesimus annus* w setną rocznicę encykliki *Rerum novarum* (1 V), ORpol. 12(1991) nr 4, s. 4-30; toż: Lettera Enciclica *Centesimus Annus*, IGP XIV, 1, s. 953-1083.

135. *Bądźcie mocni duchem, kochajcie Boga i ludzi* (Przemówienie podczas ceremonii poświęcenia budynku Wyższego Seminarium Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej, Koszalin, 1 VI), ORpol. 1991, nr spec., s. 5-6.

136. *Świątynia Boga dla ludzi* (Homilia podczas Mszy św. w kościele św. Piotra, Wadowice, 14 VIII), ORpol. 12(1991) nr 8, s. 16-17.

137. *Sanktuaria maryjne są zawsze miejscami szczególnego uwielbienia Chrystusa* (Homilia podczas Mszy św., Máriapócs, 18 VIII), ORpol. 12(1991) nr 9-10, s. 13-16; toż: *Maria aiuti a trovare reciproca comprensione tra persone di culture diverse, appartenenti alla stessa famiglia umana*, IGP XIV, 2, s. 328-337.

1992

138. *Musimy być ludźmi dialogu* (Przemówienie podczas spotkania z muzułmańskimi przywódcami religijnymi, Dakar, 22 II), ORpol. 13(1992) nr 5, s. 16-18; toż: *Cristiani e musulmani hanno uno speciale dovere di agire attraverso il dialogo in favore della pace*, XV, 1, s. 391-396.

139. Posynodalna adhortacja *Pastores dabo vobis* o promocji kapłanów we współczesnym świecie (25 III), ORpol. 13(1992) nr 3-4, s. 4-63; toż: Esortazione Apostolica *Pastores Dabo Vobis*, IGP XV, 1, s. 700-957.

140. *Rodzina uprzywilejowanym miejscem wychowania człowieka* (Homilia podczas Mszy św., Gorycja (Włochy), 2 V), ORpol. 13(1992) nr 6, s. 18-20; toż: *Superate tutte le divisioni che potrebbero vanificare le concrete aspirazioni di pace*, IGP XV, 1, s. 1302-1304.

141. *Ludzie niepełnosprawni w społeczeństwie* (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami międzynarodowej konferencji zorganizowanej przez Papieską Radę ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, 21 XI), ORpol. 14(1993) nr 2, s. 39-41; toż: *I disabili hanno il diritto di essere accolti nella società*, IGP XV, 2, s. 665-671.

1993

142. *Umacniajcie w ludziach dobra duchowe i moralne* (Przemówienie do biskupów Ugandy, 7 II), ORpol. 14(1993) nr 4, s. 27-29; toż: *In questo momento della storia la Chiesa deve essere una comunità riconciliatrice*, IGP XVI, 1, s. 343-350.

143. *Nieście ludziom nadzieję* (Przemówienie do Kapituły Generalnej księży marianów, 22 VI), ORpol. 14(1993) nr 11, s. 36; toż: *La vostra missione deve essere come luce che brilla di verità e di soprannaturale carità*, IGP XVI, 1, s. 1621-1624.

144. Encyklika „*Veritatis splendor*” (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 3 X), ORpol. 15(1994) nr 1, s. 48; toż: *Annuncio della pubblicazione della nuova Enciclica „Veritatis splendor” durante la recita della preghiera mariana*, IGP XVI, 2, s. 1045-1047.

145. *Kapłaństwo darem Boga dla ludzi* (Przemówienie do uczestników zgromadzenia plenarnego Kongregacji do Spraw Duchowieństwa, 22 X), ORpol. 15(1994) nr 2, s. 30-32; toż: *Il sacerdote mette a disposizione di tutti gli uomini la vita eterna*, IGP XVI, 2, s. 1082-1088.

1994

146. *Budujmy mosty między ludźmi i narodami* (Przemówienie noworoczne do korpusu dyplomatycznego akredytowanego przy Stolicy Apostolskiej, 15 I), ORpol. 15(1994) nr 4, s. 15-20; toż: *È tempo dell'audacia della fraternità*, IGP XVII, 1, s. 112-125.

147. *Rodzina należy do dziedzictwa ludzkości* (List do głów państw, 19 III), ORpol. 15(1994) nr 8, s. 4-5; toż: *La famiglia appartiene al patrimonio dell'umanità*, IGP XVII, 1, s. 763-766.

148. *Przesłanie [...] z okazji pielgrzymki Ludzi Pracy do Matki Bożej Piekarskiej* (25 V), ORpol. 15(1994) nr 8, s. 44.

149. *Musicie pojednać ludzi z Bogiem i między sobą* (Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem, Zagrzeb, 10 IX), ORpol. 15(1994) nr 11, s. 19-21; toż: *In questo duro momento storico un grande compito grava su tutti voi: riconciliare gli uomini con Dio e fra loro*, IGP XVII, 2, s. 275-280.

150. *Z miłości do ludzi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 16 X), ORpol. 15(1994) nr 12, s. 31; toż: *La vita consacrata: rinuncia per amore*, IGP XVII, 2, s. 498-499.

1995

151. Encyklika *Evangelium Vitae* (25 III), ORpol. 16(1995) nr 4, s. 4-50; toż: *Lettera Enciclica Evangelium Vitae*, IGP XVIII, 1, s. 605-840.

152. *Szafarze miłości Boga do wszystkich ludzi* (Homilia podczas Mszy św. w czasie której Papież udzielił święceń kapłańskich, 14 V), ORpol. 16(1995) nr 8-9, s. 46-47; toż: *Il sacerdote è il ministro dell'amore divino tra gli uomini*, IGP XVIII, 1, s. 1285-1289.

153. *Polska potrzebuje dzisiaj ludzi sumienia* (Homilia podczas Mszy św. na wzgórzu Kaplicówka, Skoczów, 22 V), ORpol. 16(1995) nr 7, s. 26-28; toż: *Oggi la Polonia ha urgente bisogno soprattutto di uomini di coscienza!*, IGP XVIII, 1, s. 1382-1390.

154. Encyklika *Ut unum sint* (25 V), ORpol. 16(1995) nr 6, s. 4-31; toż: Lettera Enciclica *Ut Unum Sint*, IGP XVIII, 1, s. 1434-1570.

155. *Podziały i bariery między ludźmi mogą zostać usunięte* (Przemówienie do członków ruchu Pax Christi, 29 V), ORpol. 16(1995) nr 10, s. 42-43; toż: *I paesi produttori di armi sono moralmente responsabili per il grave indebitamento delle nazioni in via di sviluppo*, IGP XVIII, 1, s. 1593-1597.

156. *W tym miejscu Maryja modli się z nami* (Homilia podczas Mszy św. w sanktuarium, Šaštín, Słowacja, 1 VII), ORpol. 16(1995) nr 8-9, s. 36-37; toż: *In questo Santuario, casa di Maria, ogni abitante della Slovacchia, di qualsiasi etnia, si senta a casa propria*, IGP XVIII, 2, s. 1-4.

157. *Dom wszystkich ludzi i wszystkich rodzin* (Homilia podczas Mszy św., Loreto, 10 IX), ORpol. 16(1995) nr 11-12, s. 36-39; toż: *Sentiamoci impegnati, ad essere casa per chi è senza casa, famiglia per chi è senza famiglia*, IGP XVIII, 2, s. 357-360.

158. Adhortacja apostolska *Ecclesia in Africa* o Kościele w Afryce i jego misji ewangelizacyjnej u progu roku 2000 (14 IX), ORpol. 16(1995) nr 10, s. 4-40; toż: *Esortazione Apostolica Ecclesia in Africa*, IGP XVIII, 2, s. 373-541.

159. *Dobra stworzone są przeznaczone dla wszystkich ludzi* (Przemówienie do uczestników Konferencji Generalnej FAO, 23 X), ORpol. 17(1996) nr 2, s. 33-34; toż: *L'umanità potrà intraprendere un duraturo cammino di pace solo quando, invece di ammassare armi, provvederà a fornire a ciascuno il pane quotidiano*, IGP XVIII, 2, s. 928-933.

1996

160. *Nieśli Ewangelię ludziom nie znającym Chrystusa* (Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej Daniela Comboniego i Gwidona Marii Confortiego Watykan, 17 III), ORpol. 17(1996) nr 5, s. 46-47; toż: *Due generosi apostoli dell'evangelizzazione*, IGP XIX, 1, s. 567-571.

161. Posynodalna adhortacja *Vita consecrata* o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie (25 III), ORpol. 17(1996) nr 4, s. 4-52; toż: *Esortazione Apostolica Vita Consecrata*, IGP XIX, 1, s. 604-836.

162. *Nasza epoka domaga się ludzi świętych* (Homilia podczas Mszy św., Maribor, 19 V), ORpol. 17(1996) nr 7-8, s. 14-15; toż: *La santità è la vera forza capace di trasformare il mondo*, IGP XIX, 1, s. 1288-1293.

163. *Prawo wszystkich ludzi do godziwego mieszkania* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 16 VI), ORpol. 17(1996) nr 10, s. 14-15; toż: *Per tutti casa, famiglia, lavoro: tre punti fermi di una grande strategia*, IGP XIX, 1, s. 1524-1527.

164. *Żydzi i chrześcijanie muszą bronić godności wszystkich ludzi* (Przemówienie podczas spotkania z Centralną Radą Żydów, 23 VI), ORpol. 17(1996) nr 9, s. 27-28; toż:

L'esperienza del terrore nazionalsocialista ha dimostrato che senza il rispetto di Dio si perde anche il rispetto dell'uomo, IGP XIX, 1, s. 1603-1607.

1997

165. *Kościół prowadzi ludzi do Chrystusa* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 6 I), ORpol. 18(1997) nr 2, s. 28; toż: *Vogliamo invocare la grazia di un ulteriore approfondimento delle relazioni di comunione tra i cristiani d'Oriente e d'Occidente*, IGP XX, 1, s. 19-21.

166. *Telegram [...] z okazji pielgrzymki ludzi pracy* (25 III), ORpol. 18(1997) nr 8-9, s. 51-52.

167. *Służcie ludziom z miłością i poświęceniem* (Homilia podczas Mszy św., w czasie której papież udzieli święceń kapłańskich, 20 IV), ORpol. 18(1997) nr 8-9, s. 42-43; toż: *La Chiesa chiede per voi la santificazione affinché, a vostra volta, possiate santificare gli altri*, IGP XX, 1, s. 738-741.

168. *Rodzina wspólnotą życia i miłości* (Homilia podczas Mszy św. przed sanktuarium św. Józefa, Kalisz, 4 VI), ORpol. 18(1997) nr 7, s. 34-36; toż: *Siate solidali con la vita indipendentemente dalle convinzioni religiose. Una Nazione che uccide i propri figli è una Nazione senza futuro!*, IGP XX, 1, s. 1394-1400.

169. *Rodzina nadzieją ludzkości* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 14 IX), ORpol. 18(1997) nr 11, s. 28-29; toż: *Suscitare una grande mobilitazione delle coscienze, perché l'umanità si orienti e cammini secondo l'ordine che Dio ha impresso nella creazione*, IGP XX, 2, s. 325-329.

170. *Wierzący w Boga budowniczymi pokoju* (Przesłanie do uczestników XI Międzynarodowego Spotkania „Ludzie i religie”, 1 X), ORpol. 18(1997) nr 12, s. 6-7; toż: *Le religioni levino alta la voce contro le guerre e affrontino coraggiosamente i rischi che da esse derivano*, IGP XX, 2, s. 470-473.

171. *Walka z narkomanią sprawą wszystkich ludzi* (Przemówienie do uczestników kongresu nt. narkomanii, 11 X), ORpol. 19(1998) nr 1, s. 24-25; toż: *La lotta contro il flagello della tossicomania è dovere di ciascuno, secondo le proprie responsabilità*, IGP XX, 2, s. 531-535.

172. *Aby ludzie uwierzyli w Chrystusa* (Audiencja generalna, 16 XI), ORpol. 19(1998) nr 1, s. 48; toż: *L'obiettivo del Sinodo è di diffondere sempre più il messaggio evangelico, perché Cristo sia conosciuto e accolto dappertutto come il vero Redentore*, IGP XX, 2, s. 825-826.

173. *Kościół głosi ludziom orędzie zbawienia* (Przemówienie podczas spotkania z kardynałami i pracownikami Kurii Rzymskiej, 22 XII), ORpol. 19(1998) nr 2, s. 16-18; toż: *Cristo è „il punto che divide la storia del mondo”: ecco perché la Chiesa si prepara a celebrare l'anno Duemila*, IGP XX, 2, s. 1080-1087.

1998

174. *Rzymie, mój Rzymie...* (Przemówienie do Rady Miejskiej Wiecznego Miasta, 15 I), ORpol. 19(1998) nr 3, s. 55-56; toż: *Roma, mia Roma, ti benedico*, IGP XXI, 1, s. 115-120.

175. *Polska potrzebuje ludzi ukształtowanych w szkole miłości Chrystusa* (Przemówienie do biskupów, 16 I), ORpol. 19(1998) nr 3, s. 30-32; toż: *Le ferite provocate dal sistema comunista possono essere guarite soltanto dall'amore divino e umano, il cui segno è il Cuore di Cristo*, IGP XXI, 1, s. 128-136.

176. *Chrystus nadal cierpi w ludziach* (Droga Krzyżowa, 10 IV), ORpol. 19(1998) nr 5-6, s. 29-30; toż: *Sui volti degli „sconfitti della vita” i lineamenti di Cristo morente sulla Croce*, IGP XXI, 1, s. 733-737.

177. *Naszym mieszkaniem jest niebo* (Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej, 23 V), ORpol. 19(1998) nr 10, s. 35-36; toż: *Rendiamo grazie al Signore per il dono di questo Beato, esempio concreto di eroismo nella quotidiana fatica del ministero*, IGP XXI, 1, s. 1021-1026.

178. *List Jana Pawła II z okazji pielgrzymki ludzi pracy do Matki Bożej Piekarskiej* (31 V), ORpol. 19(1998) nr 8,9, s. 49-50.

179. *Polska potrzebuje ludzi żywej wiary* (Przemówienie podczas audiencji dla pielgrzymów z archidiecezji przemyskiej, 18 VI), ORpol. 19(1998) nr 8-9, s. 53-54.

180. Encyklika *Fides et ratio* (14 IX), ORpol. 19(1998) nr 11, s. 4-40; toż: *Lettera Enciclica Fides et Ratio*, IGP XXI, 2, s. 277-374.

181. *Myślmy o ludziach, którzy cierpią* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 4 X), ORpol. 19(1998) nr 12, s. 13-14.

182. *O szacunek dla ludzi w podeszłym wieku* (Przemówienie do uczestników konferencji zorganizowanej przez Papieską Radę do Spraw Duszpasterstwa Służby Zdrowia, 31 X), ORpol. 20(1999) nr 3, s. 18-19.

183. *Chrystus objawia miłość Ojca do ludzi* (Audiencja generalna, 23 XII), ORpol. 20(1999) nr 2, s. 33; toż: *Possa la luce del Redentore risplendere nella vita di tutti i credenti e recare il dono della pace divina*, IGP XXI, 2, s. 1334-1335.

1999

184. *Spółeczeństwa i narody potrzebują ludzi pokoju* (Homilia podczas Mszy św. beatyfikacyjnej, Toruń, 7 VI), ORpol. 20(1999) nr 8, s. 30-32.

185. *Odpowiedzialność ludzi nauki i kultury za prawdę* (Przemówienie podczas spotkania z rektorami wyższych uczelni w Polsce, Toruń, 7 VI), ORpol. 20(1999) nr 8, s. 28-29; toż: *Il compito degli uomini di cultura oggi: offrire al mondo la speranza che nasce dalla verità*, IGP XXII, 1, s. 1233-1239.

186. *Ubody duchem to ludzie otwarci na wielkie sprawy Boże* (Homilia podczas Mszy św., Elk, 8 VI), ORpol. 20(1999) nr 8, s. 35-37.

187. *Służcie wielkiemu dziełu zbliżania ludzi do siebie* (Przemówienie podczas spotkania z pracownikami LOT-u, Warszawa, 13 VI), ORpol. 20(1999) nr 8, s. 83.

188. *Świat pracy potrzebuje ludzi prawego sumienia* (Homilia podczas Liturgii Słowa, Sosnowiec 14 VI), ORpol. 20(1999) nr 8, s. 93-95; toż: *Il mondo del lavoro ha bisogno di uomini di retta coscienza. Il mondo del lavoro attende dalla Chiesa il servizio della coscienza*, IGP XXII, 1, s. 1356-1362.

189. *Po synowsku całuję próg domu rodzinnego* (Homilia podczas Liturgii Słowa, Wadowice, 16 VI), ORpol. 20(1999) nr 8, s. 113-115.

190. *Ojczyzno moja, ziemio umiłowana, bądź błogosławiona* (Przemówienie pożegnalne na lotnisku w Balicach, Kraków, 17 VI), ORpol. 20(1999) nr 8, s. 122-123.

191. List [...] o pielgrzymowaniu do miejsc związanych z historią zbawienia (29 VI), ORpol. 20(1999) nr 9-10, s. 4-8; toż: *Il significato del pellegrinaggio ai luoghi legati alla storia della salvezza*, IGP XXII, 1, s. 1501-1512.

192. List [...] do osób w podeszłym wieku (1 X), ORpol. 20(1999) nr 12, s. 4-11; toż: Lettera agli anziani, IGP XXII, 2, s. 515-534.

193. *Miłujcie Chrystusa i goście Jego orędzie innym ludziom* (Homilia podczas Mszy św. i przekazania posynodalnej adhortacji apostolskiej „Ecclesia in Asia”. New Delhi, 7 XI), ORpol. 21(2000) nr 1, s. 16-17; toż: *Nel Terzo Millennio la luce sia saldamente piantata nel continente asiatico in cui Cristo ha preso la carne*, IGP XXII, 2, s. 827-831.

194. *Na ziemi pokój ludziom, których Bóg miłuje!* (Orędzie na Światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 2000, 8 XII), ORpol. 21(2000) nr 1, s. 4-9; toż: *Pace in terra agli uomini, che Dio ama!*, IGP XXII, 2, s. 1099-1112.

2000

195. *Kultura ludzi pracy musi pozostać kulturą solidarną* (List do uczestników zgromadzenia generalnego Światowego Ruchu Chrześcijańskich Ludzi Pracy, 7 V), ORpol. 21(2000) nr 9, s. 9-10; toż: *È necessario tendere alla globalizzazione della solidarietà e alla mondializzazione senza tuttavia emarginare persone e popoli*, IGP XXIII, 1, s. 790-794.

196. *Współpracujmy z Bogiem, który chce zbawić wszystkich ludzi* (Przemówienie z okazji Światowego Dnia Misyjnego, 22 X), ORpol. 22(2001) nr 1, s. 17-18; toż: *Sulle frontiere avanzate del Regno di Dio*, IGP XXIII, 2, s. 680-684.

197. *Kościół jest dla was „gościnnym domem”* (Przemówienie z okazji Jubileuszu Niepełnosprawnych, 3 XII), ORpol. 22(2001) nr 2, s. 43-44; toż: *Guardo a voi come a portatori di un'abilità differente*, IGP XXIII, 2, s. 1024-1026.

198. *Przygotujmy Chrystusowi miejsce w naszym sercu* (Audiencja generalna, 20 XII), ORpol. 22(2001) nr 2, s. 57; toż: *È un Natale speciale, il Natale dei duemila anni di Cristo*, IGP XXIII, 2, s. 1176-1178.

2001

199. *Przyszłość ludzkości idzie przez rodzinę* (Przemówienie podczas spotkania z wykładowcami i studentami Papieskiego Instytutu Studiów nad Małżeństwem i Rodziną, 31 V), ORpol. 22(2001) nr 9, s. 46-47; toż: *Il contesto dell'amore sponsale e la mediazione corporea dell'atto coniugale sono l'unico luogo in cui è pienamente riconosciuto e rispettato il valore singolare del nuovo essere umano, chiamato alla vita*, IGP XXIV, 1, s. 1104-1107.

200. *Uniwersytet miejscem zdobywania wiedzy i kształtowania sumienia* (Przemówienie podczas spotkania z rektorami wyższych uczelni w Polsce, Castel Gandolfo, 30 VIII), ORpol. 22(2001) nr 10, s. 11-13; toż: *L'autonomia delle scienze finisce là dove la retta coscienza dello scienziato riconosce il male del metodo, dell'esito o dell'effetto*, IGP XXIV, 2, s. 223-228.

2002

201. *Należycie całkowicie do Boga i ludzi* (Homilia podczas Mszy św. z okazji Dnia Życia Konsekrowanego, 2 II), ORpol. 23(2002) nr 4, s. 37-38; toż: *Voi siete chiamati ad essere luce di verità e di giustizia; testimoni di solidarietà e di pace*, IGP XXV, 1, s. 150-153.

202. *Ludzie starsi w życiu społeczeństwa* (List [...] do uczestników II Światowego Zgromadzenia poświęconego problemom starzenia się ludności, 3 IV), ORpol. 23(2002) nr 6, s. 8-9; toż: *La dignità della persona anziana si difende con il principio di solidarietà, con l'interscambio tra le generazioni, con l'aiuto reciproco*, IGP XXV, 1, s. 488-491.

203. *Pieśń Iz 12, 1-6 – radość wyzwolonego ludu* (Audiencja generalna, 17 IV), ORpol. 23(2002) nr 7-8, s. 47-48; toż: *Cantico: Isaia 12, 1-6: Esultanza del popolo redento*, IGP XXV, 1, s. 567-573.

204. *L'apostolato tra le genti del mare: una grande sfida da affrontare in un singolare cantiere missionario* [Apostolstwo ludzi morza: wielkie wyzwanie misyjne w szczególnych warunkach] (Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady do spraw Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, 29 IV), IGP XXV, 1, s. 644-646.

205. *Nieście ludziom Ewangelię miłosierdzia i nadziei* (Przemówienie do uczestników V Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, 2 V), ORpol. 23(2002) nr 10-11, s. 25-26; toż: *Le nuove frontiere del progresso delle scienze della vita siano improntate alla cultura della vita per dare all'uomo risposte valide e profonde*, IGP XXV, 1, s. 660-662.

206. *Civis romanus sum – jestem Rzymianinem* (Przemówienie do delegacji władz miejskich Rzymu, 31 X), ORpol. 24(2003) nr 1, s. 41-42; toż: *Invoco l'intercessione di Maria, Salus populi romani, e dei santi Pietro e Paolo su quanti abitano in questa nostra meravigliosa Città*, IGP XXV, 2, s. 651-652.

207. *Pieśń Jr 14, 17-21 – skarga udrczonego ludu* (Audiencja generalna, 11 XII), ORpol. 24(2003) nr 3, s. 34-35; toż: *Cantico: Geremia 14, 17-21: Lamento del popolo in tempo di fame e di guerra*, IGP XXV, 2, s. 865-871.

2003

208. *Ukazujcie ludziom piękno Ewangelii* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Objawienia Pańskiego, 6 I), ORpol. 24(2003) nr 2, s. 29-30; toż: *Pienezza del dono pienezza dell'impegno*, IGP XXVI, 1, s. 14-16.

209. Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* (17 IV), ORpol. 24(2003) nr 5, s. 4-24; toż: *Lettera Enciclica Ecclesia de Eucharistia*, IGP XXVI, 1, s. 468-512.

210. *Psalm 108 – Bóg nadzieją swego ludu* (Audiencja generalna, 28 V), ORpol. 24(2003) nr 10, s. 50; toż: *Salmo 107: Lode a Dio e invocazione di aiuto*, IGP XXVI, 1, s. 846-852.

211. Adhortacja apostolska *Ecclesia in Europa* (28 VI), ORpol. 24(2003) nr 7-8, s. 4-39; toż: *Esortazione Apostolica Ecclesia in Europa*, IGP XXVI, 1, s. 1004-1083.

212. Adhortacja Apostolska *Pastores gregis* (16 X), ORpol. 25(2004) nr 1, s. 4-48; toż: *Esortazione Apostolica Pastore Gregis*, IGP XXVI, 2, s. 392-598.

213. *Prawda, która rządzi światem i kieruje życiem ludzi* (Przemówienie podczas spotkania z członkami Papieskiej Akademii Nauk, 10 XI), ORpol. 25(2004) nr 3, s. 26-27;

toż: *Siamo uniti nel nostro comune desiderio di lasciarci illuminare dall'unica Verità che governa il mondo e guida la vita di tutti*, IGP XXVI, 2, s. 728-730.

214. *Jak pomagać ludziom cierpiącym na depresję?* (Przemówienie do uczestników międzynarodowej konferencji Papieskiej Rady ds. Służby Zdrowia, 14 XI), ORpol. 25(2004) nr 3, s. 28-29; toż: *La malattia depressiva può essere una via per scoprire altri aspetti di se stessi e nuove forme d'incontro con Dio*, IGP XXVI, 2, s. 745-747.

2004

215. *Pokój ludziom* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 1 I), ORpol. 36(2005) nr 2, s. 21; toż: *La pace dono celeste e quotidiana conquista degli uomini*, IGP IGP XXVII, 1, s. 4-6.

216. *Prowadźcie ludzi po drogach świętości* (Przemówienie do biskupów amerykańskich, 14 V), ORpol. 25(2004) nr 7-8, s. 20-22; toż: *La pace e l'armonia tanto anelate dagli individui, dalla famiglia, dalla società, possono essere conquistate solo attraverso la conversione e la riconciliazione*, IGP XXVII, 1, s. 602-606.

217. *O dialog ze wszystkimi ludźmi dobrej woli* (Przemówienie do Międzynarodowej Komisji Teologicznej, 7 X), ORpol. 26(2005) nr 1, s. 32; toż: *La rivelazione cristiana illumina la ricerca del dialogo e della convivenza tra gli uomini su una base etica comune*, IGP XXVII, 2, s. 353-354.

218. *Ukazujcie ludziom prawdziwe wartości* (Przemówienie do uczestników kongresu poświęconego duszpasterstwu pracowników cyrków i lunaparków, 16 XII), ORpol. 26(2005) nr 2, s. 52-53; toż: *Voi potete offrire un singolare esempio di Chiesa viaggiante che prega, che ascolta, che annunzia e che coltiva la fraternità*, IGP XXVII, 2, s. 726-727.

219. *Cała ludzkość potrzebuje Ciebie* (Homilia podczas Pasterki, 25 XII), ORpol. 36(2005) nr 2, s. 17; toż: *L'adorazione del Bambino Gesù diventa, in questa notte Santa, adorazione eucaristica*, IGP XXVII, 2, s. 747-748.

2005

220. *Wszyscy ludzie powołani są do zbawienia* (Audiencja generalna, 5 I), ORpol. 26(2005) nr 2, s. 22; toż: *Vegli la Vergine Santa sul mondo intero*, IGP XXVIII, 1, s. 11-14.

221. *Wyzwania stojące przed ludzkością: życie, chleb, pokój i wolność* (Przemówienie do korpusu dyplomatycznego, 10 I), ORpol. 26(2005) nr 3, s. 21-24; toż: *La vita, il pane, la pace, la libertà: le grandi sfide dell'umanità di oggi*, IGP XXVIII, 1, s. 25-32.

222. *Wkład ludzi wierzących w kształtowanie społeczeństwa* (List do biskupów francuskich, 11 II), ORpol. 26(2005) nr 4, s. 5-9; toż: *Lettera a Monsignor Jean-Pierre Ricard, Arcivescovo di Bordeaux e Presidente della Conferenza dei Vescovi di Francia, e a tutti i Vescovi di Francia*, IGP XXVIII, 1, s. 143-151.

BENEDYKT XVI

2005

1. *Niebo naszym mieszkaniem* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 15 VIII), ORpol. 26(2005) nr 10, s. 50; toż: *A Colonia per vivere insieme uno straordinario evento ecclesiale*, IB I, s. 397-400.

2. Encyklika *Deus caritas est* [...] o miłości chrześcijańskiej (25 XII), ORpol. 27(2006) nr 3, s. 4-21; toż: Lettera Enciclica *Deus Caritas Est*, IB I, s. 1050-1125.

2006

3. *Śladami Dobrego Samarytanina w służbie cierpiącej ludzkości* (Przemówienie do chorych z okazji Światowego Dnia Chorego, 11 II), ORpol. 27(2006) nr 4, s. 13-14; toż: *La tenerezza di Dio per i sofferenti*, IB II, 1, s. 176-178.

4. *Zbliżajcie ludzi do serca Dobrego Pasterza* (Homilia podczas Mszy św. i święceń kapłańskich, 7 V), ORpol. 27(2006) nr 8, s. 30-32; toż: „*Io sono la porta*”: *è attraverso Cristo che si deve entrare nel servizio di pastore*, IB II, 1, s. 550-555.

5. *Wobec tajemnicy ludzkiego cierpienia* (Przemówienie w sanktuarium Bożego Miłosierdzia, Łagiewniki, 27 V), ORpol. 27(2006) nr 6-7, s. 31; toż: *Il mistero della sofferenza umana e il mistero della Divina Misericordia*, IB II, 1, s. 708-709.

6. *Serce Jezusa mówi o miłości Boga do ludzi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 25 VI), ORpol. 27(2006) nr 9-10, s. 47; toż: *Irrigare i deserti dell'anima, far rifiorire la speranza*, IB II, 1, s. 833-837.

7. *Rodzina, szkoła, parafia – miejsca formacji chrześcijańskiej* (Homilia podczas Nieszporów, Monachium, 10 IX), ORpol. 27(2006) nr 11, s. 18-19; toż: *Maria è la Donna dell'ascolto, la Vergine col cuore aperto verso Dio e verso gli uomini*, IB II, 2, s. 236-237.

8. *Bądźcie uczniami Chrystusa i głoscie Go ludziom* (Nieszpory i spotkanie z seminarzystami oraz osobami konsekrowanymi, Altötting, 11 IX), ORpol. 27(2006) nr 11, s. 21-23; toż: *Solo sacerdoti che stanno sempre con il Signore imparano a conoscerlo e possono annunciarlo veramente*, IB II, 2, s. 247-251.

9. *Bądźcie ludźmi modlitwy i apostołami Chrystusa* (Przemówienie podczas spotkania z kapłanami i diakonami stałymi, 14 IX), ORpol. 27(2006) nr 11, s. 32-34; toż: *Nel sacerdote lo zelo di annunciare Cristo agli altri deve collegarsi all'umiltà di accettare i propri limiti*, IB II, 2, s. 276-281.

10. *Świat cierpienia przyzywa świat ludzkiej miłości* (Przemówienie do uczestników konferencji Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia, 24 XI), ORpol. 28(2007) nr 3, s. 23-24; toż: *Il bacio al lebbroso, oggi*, IB II, 2, s. 676-679.

11. *La centralità dell'Eucaristia come pilastro fondamentale della domenica e di tutta la vita ecclesiale* [Centralne miejsce Eucharystii jako podstawowy filar niedzieli i całego życia kościelnego] (List do kard. Francisca Arinze z okazji rocznicy ogłoszenia Konstytucji *Sacrosanctum Consilium*, 27 XI), IB II, 2, s. 690-692.

2007

12. *Aby ludzie wszystkich narodów i religii uwierzyli w Chrystusa* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Objawienia Pańskiego, 6 I), ORpol. 28(2007) nr 2, s. 55-57; toż: *Dio in pellegrinaggio verso l'uomo: si è fatto storia nella nostra storia*, IB III, 1, s. 21-25.

13. *Pomagajcie ludziom budować lepsze życie* (Przemówienie do uczestników paryskiej Akademii Nauk Moralnych i Politycznych, 10 II), ORpol. 28(2007) nr 5, s. 36-37; toż: *Il coraggio della verità sull'uomo libera da catene esteriori come la confusione nel campo del matrimonio*, IB III, 1, s. 199-201.

14. Adhortacja Apostolska *Sacramentum caritatis* (22 II), ORpol. 28(2007) nr 4, s. 4-42; toż: *Esortazione Apostolica Sacramentum Caritatis*, IB III, 1, s. 292-451.

15. *Wspólnota parafialna miejscem, w którym przyjmuje się drugiego* (Homilia podczas Mszy św. w rzymskiej parafii św. Felicjy, 25 III), ORpol. 28(2007) nr 5, s. 47-49; toż: *Parrocchia di Santa Felicita e figli martiri, alla borgata Fidene*, IB III, 1, s. 559-566.

16. *Jesteście młodym obliczem Kościoła i ludzi* (Przemówienie do młodzieży, São Paulo, 10 V), ORpol. 28(2007) nr 7-8, s. 18-21; toż: *Voi siete i giovani della Chiesa. Vi in via verso la grande missione di evangelizzare i ragazzi e le ragazze del mondo*, IB III, 1, s. 806-815.

17. *Gdy ludzie żyją w pokoju, ziemia przypomina raj* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 22 VII), ORpol. 28(2007) nr 9, s. 56-57; toż: *Nel 90° anniversario dell'„inutile strage” rinnovo l'appello di Paolo VI e Giovanni Paolo II: „Mai più la guerra”*, IB III, 2, s. 50-53.

18. *Ludzie, którzy przypłacili życiem wierność Chrystusowi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 28 X), ORpol. 28(2007) nr 12, s. 42; toż: *Uomini e donne che hanno pagato con la vita la fedeltà a Cristo e alla Chiesa*, IB III, 2, s. 515-519.

19. Encyklika *Spe salvi* (30 XI), ORpol. 29(2008) nr 1, s. 4-24; toż: *Lettera Enciclica Spe Salvi*, IB III, 2, s. 662-746.

20. *Męczeństwo jest aktem miłości do Boga i ludzi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 26 XII), ORpol. 29(2008) nr 2, s. 20; toż: *Anche oggi il martire cristiano vince l'odio e la morte con l'amore*, IB III, 2, s. 911-914.

21. *Współcześni ludzie cierpią na brak nadziei* (Nieszpory na zakończenie 2007 r., 31 XII), ORpol. 29(2008) nr 2, s. 22-23; toż: *Il deficit di speranza e di fiducia nella vita è il male oscuro della moderna civiltà occidentale*, IB III, 2, s. 920-923.

2008

22. *To miejsce jest domem narodów* (Przemówienie podczas spotkania z pracownikami Organizacji Narodów Zjednoczonych, 18 IV), ORpol. 29(2008) nr 6, s. 13-14; toż: *La „responsabilità di proteggere” base morale per esercitare l'autorità*, IB IV, 1, s. 627-629.

23. *Bójcie się Boga, nie bójcie się ludzi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 22 VI), ORpol. 29(2008) nr 7-8, s. 44-45; toż: *Chi teme Dio non ha paura*, IB IV, 1, s. 1054-1058.

24. *Odkupiciel włącza do swojej misji ludzi gotowych wziąć krzyż* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 31 VIII), ORpol. 29(2008) nr 10-11, s. 58-59; toż: *La forza disarmata e disarmante dell'amore che vince l'odio*, IB IV, 2, s. 205-209.

25. *Lourdes jest miejscem jedności, nadziei i nawrócenia* (Procesja ze świecami, 13 IX), ORpol. 29(2008) nr 10-11, s. 25-27; toż: *In comunione con le vittime innocenti di violenza, ingiustizie e oppressione*, IB IV, 2, s. 301-306.

26. *Kościół znakiem i narzędziem nadziei dla ludzi* (Nieszpory I Niedzieli Adwentu, 29 XI), ORpol. 30(2009) nr 2, s. 28-29; toż: *La Chiesa deve diventare speranza per se stessa e per il mondo*, IB IV, 2, s. 735-738.

27. *Dzięki wam wielu ludzi czuje się bliżej Boga i Kościoła* (Przemówienie z okazji 25-lecia Watykańskiego Ośrodka Telewizyjnego, 18 XII), ORpol. 30(2009) nr 2, s. 15-16; toż: *Sinergie e convergenza fra i media della Santa Sede*, IB IV, 2, s. 892-894.

2009

28. *Jak gwiazda Mędrców, tak Kościół prowadzi ludzi do Jezusa* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Objawienia Pańskiego, 6 I), ORpol. 30(2009) nr 3, s. 18-20; toż: *La speranza cristiana di fronte a crisi ed egoismi*, IB V, 1, s. 17-21.

29. *Rodzina szkołą wartości ludzkich i chrześcijańskich* (Przemówienie podczas spotkania z uczestnikami VI Światowego Spotkania Rodzin, Meksyk, 18 I), ORpol. 30(2009) nr 3, s. 22-24; toż: *A Milano il prossimo Incontro Mondiale*, IB V, 1, s. 86-89.

30. *Życia ludzkiego należy strzec i otaczać je troską* (Przemówienie do chorych i ich opiekunów, 11 II), ORpol. 30(2009) nr 4, s. 21-22; toż: *La vita umana va sempre custodita e curata*, IB V, 1, s. 230-233.

31. *Męka Pana trwa nadal w cierpieniach ludzi* (Audiencja generalna, 8 IV), ORpol. 30(2009) nr 6, s. 16-18; toż: *Cristo si carica del dolore e del male dell'umanità*, IB V, 1, s. 569-577.

32. *Celebrując Eucharystię, kapłani torują drogę modlitwie współczesnych ludzi* (Homilia podczas Mszy św. Krzyżma w Wielki Czwartek, 9 IV), ORpol. 30(2009) nr 6, s. 18-20; toż: *Il sacerdote uomo donato a Dio per servire gli altri*, IB V, 1, s. 578-583.

33. *Przybywam do Jordanii, aby uczcić święte miejsca biblijne* (Ceremonia powitalna na lotnisku, Amman, 8 V), ORpol. 30(2009) nr 6, s. 6-7; toż: *La libertà religiosa diritto umano fondamentale*, IB V, 1, s. 747-749.

34. *Uniwersytet miejscem dialogu i zgłębiania prawdy* (Przemówienie podczas uroczystości poświęcenia kamienia węgielnego pod uniwersytet katolicki, 9 V), ORpol. 30(2009) nr 7-8, s. 11-12; toż: *Pregiudizio e violenza sfigurano la religione*, IB V, 1, s. 756-759.

35. *Tajemnica miłości Boga do ludzi* (Nieszpory na rozpoczęcie Roku Kapłańskiego, 19 VI), ORpol. 30(2009) nr 9, s. 36-38; toż: *Il mistero di un Dio che riversa il suo amare sull'umanità*, IB V, 1, s. 1033-1037.

36. Encyklika *Caritas in veritate* (29 VI), ORpol. 30(2009) nr 9, s. 4-35; toż: *Lettera Enciclica Caritas in Veritate*, IB V, 1, s. 1105-1246.

37. *Wasza ziemia była miejscem spotkania różnych ludów, tradycji i kultur* (Przemówienie powitalne, Praga, 26 IX), ORpol. 30(2009) nr 11-12, s. 11-12; toż: *La verità del Vangelo fa prosperare la società*, IB V, 2, s. 257-260.

38. *Mądrość Boża objawia się ludziom pokornym i prostym* (Homilia podczas Mszy św., 17 XII), ORpol. 31(2010) nr 2, s. 34-35; toż: *L'uomo è mistero di amore e libertà, che si realizza nella comunione*, IB V, 2, s. 716-719.

2010

39. *Bądźmy bezkompromisowi wobec grzechu, ale wyrozumiali dla ludzi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 21 III), ORpol. 31(2010) nr 5, s. 58; toż: *Intransigenti con il peccato, indulgenti con le persone*, IB VI, 1, s. 390-394.

40. *Życie gospodarcze to działalność prowadzona „przez” i „dla” ludzi* (Przemówienie do uczestników XVI Sesji Plenarnej Papieskiej Akademii Nauk Społecznych, 30 IV), ORpol. 31(2010) nr 7, s. 40-41; toż: *Senza intervento pubblico e criteri morali il mercato non può autoregolarsi*, IB VI, 1, s. 594-596.

41. *Twórzcie piękno, ale przede wszystkim niech w waszym życiu będzie miejsce dla piękna* (Przemówienie do przedstawicieli świata kultury, Lizbona, 12 V), ORpol. 31(2010) nr 7, s. 12-13; toż: *È l'ora di indicare nuovi mondi al mondo*, IB VI, 1, s. 678-681.

42. *Pomóż nam, kapłanom, przekazywać ludziom Twoje światło w mrocznych czasach* (Homilia podczas Mszy św. na zakończenie Roku Kapłańskiego, 11 VI), ORpol. 31(2010) nr 8-9, s. 35-38; toż: *Il sacerdote non è il detentore di un ufficio ma colui che manifesta la premura divina per gli uomini*, IB VI, 1, 900-907.

43. *Sakrament kapłaństwa wyraża troskę Boga o ludzi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 20 VI), ORpol. 31(2010) nr 8-9, s. 57-58; toż: *Gesù ci ricorda che per essere suoi discepoli è necessario appropriarsi del potere della sua Croce*, IB VI, 1, s. 948-952.

44. *Jedna rodzina ludzka* (Orędzie na 97. Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2011 r., 27 IX), ORpol. 31(2010) nr 12, s. 4-6; toż: *Tutti hanno diritto a emigrare e a usufruire dei beni della terra*, IB VI, 2, s. 308-312.

45. *Upadek bogów i wiara ludzi prostych* (Medytacja na rozpoczęcie I kongregacji generalnej, 11 X), ORpol. 31(2010) nr 11, s. 20-22; toż: *La caduta degli dei e la fede dei semplici*, IB VI, 2, s. 594-599.

46. *Nauka jest miejscem spotkania człowieka z naturą i potencjalnie ze Stwórcą* (Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Akademii Nauk, 28 X), ORpol. 32(2011) nr 1, s. 31-32; toż: *La scienza per il bene dell'uomo e lo sviluppo dei popoli*, IB VI, 2, s. 708-710.

47. *Siła, która jednoczy Kościół i ludzi między sobą* (Przemówienie do Papieskiego Komitetu ds. Międzynarodowych Kongresów Eucharystycznych, 11 XI), ORpol. 32(2011) nr 1, s. 28-29; toż: *La forza che genera unità nella Chiesa e tra gli uomini*, IB VI, 2, s. 826-828.

2011

48. *Ziemia należy do całej rodziny ludzkiej* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 16 I), ORpol. 32(2011) nr 3, s. 42-43; toż: *Una sola famiglia umana*, IB VII, 1, s. 81-85.

49. *Mówmy ludziom o Bogu, posługując się nowymi językami cyfrowymi* (Przemówienie z okazji zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu, 28 II), ORpol. 32(2011) nr 4, s. 16-18; toż: *Nuovi linguaggi digitali per parlare di Dio all'uomo*, IB VII, 1, s. 266-269.

50. *Miejsce braterskiego dialogu wierzących z niewierzącymi* (Przesłanie wideo z okazji inauguracji Dziedzińca Pogan w Paryżu, 25 III), ORpol. 32(2011) nr 5, s. 10-11; toż: *Spazi di dialogo e di fraternità tra credenti e non credenti*, IB VII, 1, s. 370-373.

51. *Tylko Chrystus jest nadzieją ludzkości* (Przemówienie powitalne w Akwilei, 7 V), ORpol. 32(2011) nr 6, s. 19-20; toż: *Solo da Cristo l'umanità può ricevere speranza e futuro*, IB VII, 1, s. 593-596.

52. *Oby nigdy więcej wasz lud nie był gnębiony, traktowany z nieufnością i pogardą!* (Przemówienie do przedstawicieli Cyganów, 11 VI), ORpol. 32(2011) nr 8-9, s. 24-26; toż: *Voi siete nel cuore della Chiesa*, IB VII, 1, s. 827-830.

53. *Współczucie i pomoc dla ludzi głodujących* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 31 VII), ORpol. 32(2011) nr 10-11, s. 51.

54. *Uniwersytet jest miejscem, w którym poszukuje się prawdy o osobie ludzkiej* (Przemówienie do młodych wykładowców akademickich w bazylice św. Wawrzyńca, 19 VIII), ORpol. 32(2011) nr 10-11, s. 13-15.

55. *Przybyłem tutaj, by spotkać ludzi i rozmawiać z nimi o Bogu* (Przemówienie podczas ceremonii powitalnej w berlińskim zamku Bellevue, 22 IX), ORpol. 32(2011) nr 10-11, s. 37-38.

56. *Aniołowie wyrażają troskę Boga o ludzi* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 2 X), ORpol. 33(2012) nr 1, s. 49.

57. *Modlitwa umacnia naszą więź z Bogiem Ojcem i otwiera serca na potrzeby ludzi* (Audiencja generalna, 14 XII), ORpol. 33(2012) nr 2, s. 48-50.

2012

58. *Jezus wszedł na zawsze w historię ludzką i wciąż w niej żyje* (Przesłanie na międzynarodowy kongres na temat „Jezus nasz współczesny”, 9 II), ORpol. 33(2012) nr 4, s. 22-23; toż: *Gesù spezza la solitudine dell'uomo*, IB VIII, 1, s. 163-165.

59. *Bądźcie świadkami miłości Boga do ludzi* (Homilia podczas Mszy św., Arezzo, 13 V), ORpol. 33(2012) nr 6, s. 4-6.

60. *Modlitwa sprawia, że ludzie potrafią kochać* (Audiencja generalna, 20 VI), ORpol. 33(2012) nr 9-19, s. 35-37.

61. *Zasoby miłości – ludzie, którzy dają nadzieję cierpiącym* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 1 VII), ORpol. 33(2012) nr 9-10, s. 46-47; toż: *Riserve di amore per i sofferenti*, IB VIII, 2, s. 1-5.

62. *Zbawcza misja Chrystusa obejmuje całą ludzkość* (Przemówienie na rozpoczęcie Konsystorza, 24 XI), ORpol. 34(2013) nr 1, s. 20-21.

2013

63. *W poszukiwaniu znaków Boga w roztargnionym świecie* (Audiencja generalna, 12 XII), ORpol. 34(2013) nr 2, s. 40-42.

FRANCISZEK

2013

1. *Kiedy młodzi ludzie nie mają nadziei, społeczeństwo nie ma przyszłości* (Przemówienie do uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady Kultury, 7 II), ORpol. 34(2013) nr 3-4, s. 21-23.

2. *Nie bądźcie nigdy ludźmi smutnymi* (Homilia podczas Mszy św. w Niedzielę Palmową i Światowy Dzień Młodzieży, 24 III), ORpol. 34(2013) nr 5, s. 29-31; toż: *Non lasciarsi rubare la speranza*, IF I, 1, s. 33-36.

3. *Domem Jezusa są ludzie* (Audiencja generalna, 27 III), ORpol. 34(2013) nr 5, s. 32-34; toż: *Essere la presenza di amore di Dio*, IF I, 1, s. 40-46.

4. Encyklika *Lumen fidei*. O wierze (Rzym, 29 VI); toż: *Lettera Enciclica Lumen Fidei*, IF I, 1, s. 410-508.

5. *Chrystus jest centrum stworzenia, ludu, historii* (Homilia podczas Mszy św. na zakończenie Roku Wiary, 24 XI), ORpol. 35(2014) nr 1, s. 21-22; toż: *Messa per la chiusura dell'Anno della Fede*, IF I, 2, s. 533-536.

6. „*Busola*” ludu Bożego (Przemówienie do członków Instytutu „Dignitatis humanae”, 7 XII), ORpol. 35(2014) nr 1, s. 38; toż: *Riscoprire dignità umana in una società efficientista che scarta deboli, nascituri, poveri, malati*, IF I, 2, s. 732-733.

2014

7. *Zbrodnia przeciwko ludzkości* (Przemówienie do uczestników międzynarodowej konferencji na temat handlu ludźmi, 10 IV), ORpol. 35(2014) nr 5, s. 24; toż: *La tratta di esseri umani è un delitto contro l'Umanità*, IF II, 1, s. 393-394.

8. *Dzieci i dziadkowie są nadzieją ludu* (Przemówienie do członków włoskiego Ruchu na Rzecz Życia, 11 IV), ORpol. 35(2014) nr 5, s. 27-28; toż: *La vita in tutte le sue fasi è Sacra e inviolabile, bimbi e nonni sono la speranza*, IF II, 1, s. 400-402.

9. *Kto sprzedaje broń tym ludziom?* (Przemówienie podczas spotkania z uchodźcami, chorymi dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną w Betanii za Jordanem, 24 V), ORpol. 35(2014) nr 6, s. 7-8; toż: *Pace in Siria, Dio converta i violenti*, IF II, 1, s. 594-595.

10. *Potrzeby ludzi ubogich* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 3 VIII), ORpol. 35(2014) nr 8-9, s. 56-58; toż: *Gesù ci insegna ad anteporre le necessità dei poveri*, IF II, 2, s. 79-81.

11. *Jeżeli nie jest się blisko ludu, kazania są daremne* (Homilia podczas Mszy św. w Domu św. Marty, 16 IX), w: Franciszek, *Bóg szuka nas na marginesie. Słowa z Domu świętej Marty*, Znak, Kraków 2017, s. 213-215.

12. *Szatan chce zniszczyć ludzkość* (Homilia podczas Mszy św. w Domu św. Marty, 29 IX), w: Franciszek, *Bóg szuka nas na marginesie. Słowa z Domu świętej Marty*, Znak, Kraków 2017, s. 232-234.

13. *Słuchanie ludzi* (Audiencja generalna, 12 XI), ORpol. 35(2014) nr 12, s. 45-46; toż: *I Vescovi non siano autoritari, ascoltino anche i lontani*, IF II, 2, s. 526-533.

2015

14. *Mędracy reprezentują ludzi poszukujących Boga* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Objawienia Pańskiego, 6 I), ORpol. 36(2015) nr 1, s. 24-25.
15. *Ludzie starsi to my* (Audienca generalna, 4 III), ORpol. 36(2015) nr 3-4, s. 39-40.
16. *Dzieci są bogactwem dla ludzkości* (Audienca generalna, 18 III), ORpol. 36(2015) nr 3-4, s. 42-43.
17. *Pierwsze ludobójstwo XX stulecia* (Homilia podczas Mszy św. w 100. rocznicę zagłady Ormian, 12 IV), ORpol. 36(2015) nr 5, s. 31-33.
18. *Niech wasze homilie trafiają do serca ludzi* (Homilia podczas Mszy św. ze święceniami kapłańskimi, 26 IV), ORpol. 36(2015) nr 5, s. 37-38.
19. Encyklika *Laudato si. W trosce o wspólny dom* (Rzym, 24 V).
20. *To miejsce śmierci przemienia się w miejsce życia* (Spotkanie międzyreligijne w Ground Zero Memorial w Nowym Jorku, 25 IX), ORpol. 36(2015) nr 10, s. 44-45.
21. *Od początku stworzenia Bóg błogosławi ludzką miłość* (Homilia podczas Mszy św. na rozpoczęcie Synodu, 4 X), ORpol. 36(2015) nr 10, s. 15-17.

2016

22. *Miejsce ludzi, którzy się nie liczą* (Homilia podczas Mszy św., Guadalupe, 13 II), ORpol. 37(2016) nr 3-4, s. 27-28.
23. *Bóg zażąda zdania sprawy od tych, którzy zniewalają ludzi* (Przemówienie podczas spotkania ze światem pracy, Ciudad Juárez, 17 II), ORpol. 37(2016) nr 3-4, s. 32-34.
24. *Krzyże ludzkości* (Modlitwa na zakonńczenie Drogi Krzyżowej, 25 III), ORpol. 37(2016) nr 3-4, s. 9-10.
25. *Boże miłosierdzie uchroni ludzkość przed duchową i moralną pustką* (Orędzie Wielkanocne „Urbi et Orbi”, 27 III), ORpol. 37(2016) nr 3-4, s. 12-13.
26. *Marzyciele o nowej ludzkości* (Homilia podczas Mszy św. na Campus Misericordiae, 31 VII), ORpol. 37(2016) nr 7-8, s. 28-30.
27. *Musimy walczyć, aby nie było ludzi odrzuconych* (Przemówienie do uczestników Kongresu Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego, 31 VIII), ORpol. 37(2016) nr 9, s. 18-19.
28. *Niech jaśniej w was miłość Chrystusa i troska Kościoła o wszystkich ludzi* (Przemówienie do biskupów z terenów misyjnych, 9 IX), ORpol. 37(2016) nr 10, s. 42-43.
29. *Zbrodnia przeciwko ludzkości* (Przemówienie do uczestników zgromadzenia RENATE, 7 XI), ORpol. 37(2016) nr 12, s. 43.
30. *Stawajmy się ludźmi zdolnymi do przebaczenia i pojednania* (Alokucja Papieża Franciszka podczas Konsystorza, 19 XI), ORpol. 37(2016) nr 12, s. 32-33.
31. *Cnota ludzi małych* (Audienca generalna, 7 XII), ORpol. 38(2017) nr 1, s. 46-47.

2017

32. *Dzieło św. Dominika pomogło ludziom stać się światłem i solą* (Homilia podczas Mszy św. na zakończenie jubileuszu Dominikanów, 21 I), ORpol. 38(2017) nr 2, s. 12.

33. Aby dawać ludziom radość (Homilia podczas Mszy św. w Domu św. Marty, 18 V), ORpol. 38(2017) nr 8, s. 23-26.

34. *Kościół nie jest Kościołem ludzi letnich* (Homilia podczas Mszy św. w Domu św. Marty, 23 V), ORpol. 38(2017) nr 8, s. 27-28.

2018

35. *Spółczesność, która nie akceptuje cierpiących, jest społeczeństwem nieludzkim* (Homilia podczas Mszy św., Lima, 21 I), ORpol. 39(2018) nr 2, s. 32-33.

36. *Jezus przygotowuje nam miejsce i pokarm* (Homilia podczas Mszy św. w uroczystość Bożego Ciała, 3 VI), ORpol. 39(2018) nr 6, s. 23-24.

37. *Syn Boży przełamuje wszystkie ludzkie schematy* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 8 VII), ORpol. 39(2018) nr 7, s. 52.

38. *Czujemy się solidarni z ludnością i historią Litwy* (Homilia podczas Mszy św. w parku Santakos w Kownie, 23 IX), ORpol. 39(2018) nr 10, s. 22-23.

2019

39. *W Jezusie Bóg poślubił ludzkość* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 20 I), ORpol. 40(2019) nr 2, s. 56-57.

40. *Nadając ludziom etykiety, wnosimy mury, które izolują i dzielą* (Homilia podczas liturgii pokutnej w zakładzie karnym dla nieletnich w Pacorze, 25 I), ORpol. 40(2019) nr 2, s. 21-23.

41. *Relacje międzyludzkie winna cechować bezinteresowna wielkoduszność* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 1 IX), ORpol. 40(2019) nr 10, s. 34-35.

42. *Prześladowanie Żydów jest nieludzkie i niechrześcijańskie* (Audiencja generalna, 13 XI), ORpol. 40(2019) nr 12, s. 28-29.

2020

43. *Dom otwarty dla wszystkich serc* (Audiencja generalna, 15 I), ORpol. 41(2020) nr 2-3, s. 25-26.

44. *Migranci to nie liczby ani zagrożenie* (Audiencja generalna, 22 I), ORpol. 41(2020) nr 2-3, s. 26-27.

45. *Kiedy żyje się w domu, ale nie czuje się w domu* (Homilia podczas Mszy św. w Domu św. Marty, 14 III), ORpol. 41(2020) nr 4, s. 40-41.

46. *Spotkanie z innym jest spotkaniem z Chrystusem* (Homilia podczas Mszy św. w 7. rocznicę wizyty na Lampeduzie, 8 VII), ORpol. 41(2020) nr 9, s. 4-5.

47. *Troska o wspólny dom i postawa kontemplacyjna* (Audiencja generalna, 16 IX), ORpol. 41(2020) nr 10, s. 20-22.

48. *Niczym pomost między narodami* (Przesłanie wideo do Zgromadzenia Ogólnego ONZ, 25 IX), ORpol. 41(2020) nr 19, s. 5-9.

49. *Rodzina ewangelizuje własnym życiem* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 27 XII), ORpol. 42(2021) nr 1, s. 35-36.

2021

50. *Braterstwo nowym wyznacznikiem ludzkości* (Przesłanie wideo na Międzynarodowy Dzień Braterstwa Ludzkiego, 4 II), ORpol. 42(2021) nr 3, s. 4-5.